

TERMÍN:

NÁZOV MATERIÁLU: Revízia výdavkov na kultúru

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: Inštitút kultúrnej politiky, Ministerstvo kultúry SR

AUTOR(I): Andrej Svorencík, Matúš Bieščad, Zuzana Borošová, Marcel Čas, Zuzana Došeková a Michaela Rudyjová

TYP VÝSTUPU*1: komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov AJ):

RECENZNÝ FORMÁT*2:

RECENZENT (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): Jozef Kovalčík, riaditeľ, Fond na podporu umenia

PRIPOMIENKY:

Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*3	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*4
13, ods. 2 a 114, ods. 1-3	Zriaďované inštitúcie v pôsobnosti MK by mali disponovať správnymi a dozornými (kontrolnými) orgánmi, ktoré by mali byť oddelené od výkonných zložiek, t. j. oddeliť výkonného riaditeľa od umeleckého riaditeľa.	Predmetné organizácie riadi v zásade jeden človek, ktorý sa zodpovedá vlastne iba ministrom (okrem napr. SFÚ, kde ide o hybridnú formu). Správne a dozorné rady by mali dohliadať na hospodárenie a obsahovú profiláciu inštitúcií, čím by sa posilnila ich samosprávnosť a nezávislosť, ktorá je zaručená Ústavou SR.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ V revízií tému správnych rád otvárame už teraz, a ponúkame jednotlivým ROPO: „V prípade, že niektorá z ROPO je pripravená, je tiež vhodné umožniť doplniť k právnej forme ROPO model „zapájanej rady“, ktorá nie je štatútom, ale má rozhodovacie právomoci (viď rada SFÚ)“ (str. 115). Myslíme si, že súčasné riadenie ROPO nie je pripravené prejsť naraz zmenou vo všetkých ROPO, preto navrhujeme súbor zmien ako 5 ročný

¹ Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

² Recenzný formát pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop); recenzný formát pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu).

³ Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

⁴ Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie/ pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.

			mandát pre riaditeľov, transparentnejšie výberové konanie, strategické plánovanie celkovej organizácie, či vypracovanie analýzy ktorá posúdi výhody a nevýhody možných právnych foriem pre kultúrne inštitúcie. Výsledkom má byť informované rozhodnutie, ktoré bude môcť zriaďovateľ aj organizácia prijať, ohľadom fungovania organizácie.
17, ods. 1 a 65, ods. 2	Odhad možno v súčasnosti podporiť aj údajom o dopyte knižníc v roku 2020, ktorý bol vo výške 2,26 milióna, teda ide o veľmi presný odhad IKP. Na tento údaj upozorňujem preto, lebo roku 2029 neboli povinné knižnice spolufinancovať svoje projekty, čiže ide o akýsi ideálny stav z ich pohľadu, ktorý nebol regulovaný ničím iným, iba ich vlastnými možnosťami.	Ide iba o doplnenie o ďalší zdroj informácií.	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ Ďakujeme za tento podnet. Je to pre nás užitočná spätná väzba, vnímame ako komentár, nie pripomienku.
32, č.35 a 65, ods. 2	Opatrenie neprinesie úsporu knižniciam.	Opatrenie zvýši náklady na akvizície všetkých kníh, ktoré im vydavateľia nedodajú, čiže v princípe nepôjde o navýšenie nákladov knižníc presne o tu sumu, o ktorú sa znížia vydavateľom (predmetné knižnice sú)	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ Nejde o úsporné opatrenie. Hlavnou myšlienkou je zmena pohľadu na povinné výtlačky v zmysle povinného deponátu pre archiváciu pre budúce generácie (nie prostriedok dopĺňania fondov). Takýto zákon bol už pripravovaný od roku 2017. Je pravda, že to bude znamenať zvýšené náklady pre vedecké knižnice. V ich prípade však najprv treba vyjasniť ich funkciu – ak majú slúžiť odbornej verejnosti,

			väčšina povinných výtlačkov by bola pre nich irelevantných.
32, č. 32-35	Rozhodne možno súhlasiť s optimalizáciou knižníc, pretože množstvo rôznych pobočiek nezvyšuje kvalitu poskytovaných služieb a celkové množstvo používateľov. V správe by bolo vhodné spomenúť, že prevažná časť knižníc je v havarijnom alebo značne nevyhovujúcom stave.	Vyčíslenie infraštruktúrneho dlhu v tejto oblasti by mohlo napomôcť presadeniu vhodných nástrojov na jeho eliminovanie.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Pripomenka je relevantná, ale v tejto chvíli nemáme k dispozícii dáta o stave knižničných budov, ktorými by sme takéto tvrdenie podložili. Vyčíslenie infraštruktúrneho dlhu ostáva úlohou do budúcnosti.
41, ods. 2	Do politiky podpory vizuálneho umenia patrí aj SNG	Pravdepodobne ide o obsahovú chybu.	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ SNG považujeme za súčasť politiky múzeí a galérií, nakoľko sa jedná o zbierkotvornú inštitúciu.
57, ods. 5	V rámci prezentácii je nutné spomenúť prácu s publikom, ktorá v mnohých prípadoch v týchto inštitúciách úplne absentuje	Ide o nevyhnutnú súčasť prezentačných aktivít.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Súhlasíme, ale o dopyte nemáme dáta – revízia navrhuje zber dát aj týmto smerom.
62, ods. a 63, ods. 3	Odporúčanie, aby boli knižnice iba v okresných mestách sa nezakladá na evidencii, že by sa dané finančné prostriedky ušetrili pri zachovaní kvality služieb. So zlučovaním obecných a školských knižníc na obecnej úrovni možno rozhodne súhlasiť, no nahradzovanie služieb ich rušením nepokladám za podložené.	Tieto tvrdenia by mali vychádzať z reálneho vyčíslenia, ktoré v tomto prípade úplne absentuje.	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ Revízia v skutočnosti nehovorí, že by to mali byť knižnice v okresných mestách – tieto knižnice sa spomínajú iba ako možné minimum siete, sieť by ale mala byť daná kritériami efektivity a dostupnosti a nemali by sa striktne viazať na to, či ide o okresné mesto alebo nie. Konkrétne návrhy na zachovanie dostupnosti pri zvyšovaní efektivity budú predmetom budúcej

			diskusie. V texte už máme v náznakoch uvedené – str. 64: „Prístupnosť knižničných služieb pre menšie obce je možné riešiť aj pomocou mobilnej knižničnej služby, rozšírením diaľkového prístupu k zdrojom väčších knižníc a podobne.“
78, ods.1	S odporúčaním možno rozhodne súhlasiť, no je nevyhnutné, aby hlavne zriedované organizácie mali vypracovanú stratégiu práce s publikom.	Práca a rozvoj publika sú nevyhnutné pre zvýšenie celkovej návštevnosti.	PRIPOMIENKA AKCEPTOVANÁ Súhlasíme, potrebu stratégie práce s publikom budeme zdôrazňovať pri implementácii opatrenia 10 ako súčasť strategických materiálov pre každú inštitúciu.
81-2,	Medzi odporúčaniami by som zaradil aj zväzovanie efektívnejších nástrojov na prezentáciu hudby – napr. vytvorenie online platformy, ktorá by takto hudbu prezentovala.	Šírenie hudby prostredníctvom štandardných formátov (CD) je na ústupe, preto je nutné hľadať nové nástroje, ktoré ju dokážu dostať k verejnosti.	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ Revízia v súčasnej podobe nepokrýva podrobne problematiku podpory kreatívneho priemyslu (po on-line prezentačnej platforme napríklad volajú aj dizajnéri atď.). Či by mal takýto nástroj byť vytvorený a spravovaný štátom je otázka na dlhšiu debatu.
100, ods. 3 a ods. 4	S odporúčaním možno súhlasiť, no vyžaduje si to aj personálne kapacity, ktorými FPU nedisponuje. Rovnako by som odporúčal zahrnúť aj odbúranie byrokratickej záťaže, ktorá je pre všetky fondy definovaná legislatívne. Časť uvedených dát FPU už zhromažďuje, no nemá analytickú jednotku, ktorá by ich vyhodnocovala.	Sledovanie efektivity podporených projektov nie je možné vykonávať výlučne prostredníctvom sledovania uvedených dát, ale aj cez „kontroly“ na mieste. Fondy nemajú analytické kapacity na vyhodnocovanie podpornej činnosti, ktoré by mala robiť iná organizácia zriadená MK.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Opatrenie sa dotýka všetkých dotačných systémov. Odporúčame sa pri jeho implementácii spojiť, a nájsť riešenie pre realizáciu, využitia najlepšej praxe konzultácie s írskym Arts Council. IKP bude rado spolupracovať na

			metodickom zabezpečení zberu dát, a ich vyhodnocovaní.
112, ods. 2	Súčasťou opatrení by malo byť aj transparentné zadefinovanie platu pre riadiaceho pracovníka, ktorý by bol určený zákonom. V niektorých ROPO navrhujú výšku odmien riaditeľovi jeho/jej podriadení zamestnanci.	Pomohlo by to atraktivite povolania a nezbudzovalo by to neprimerané otázky verejnosti. Zvýšila by sa nezávislosť riaditeľa.	PRIPOMIENKA NEAKCEPTOVANÁ Problematika odmeňovania je dôležitá, avšak revízia sa v súčasnej podobe tejto zložitej téme nevenuje. Pripomienka je relevantným vstupom do ďalšej diskusie o odstraňovaní obmedzení formy ROPO a zvyšovaní ich transparentnosti.
113, ods. 1	Zavedenie predvídateľnej metodiky financovania ROPO, podobne ako je to v prípade vysokých škôl	Zvýši sa tým nezávislosť organizácii a možnosti plánovania na viac rokov.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Prvým krokom v tomto procese je návrh opatrenia č. 9, programové rozpočtovanie, ktoré povedie k vyššej transparentnosti výdavkov a umožní lepšie plánovanie (financií aj činnosti). Ďalším krokom by mala byť diskusia o metodike na tvorbu rozpočtu zriadených organizácií.
119, ods. 6	K doplneniu odporúčania je nutné dodať, že odporúčania pre zvýšenie participácie by mali obsahovať tiež informáciu o tom, ako aktívne prebieha práca s publikom v prípade daných organizácii (samotná spokojnosť je iba jedným z problémov).		PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Pripomienka je relevantná, no prieskumy považujeme iba za nástroj, ktorý pomôže identifikovať prípadné zlyhania vo viacerých oblastiach, vrátane práce so zákazníkom a komunikácie smerom k zákazníkovi. Potrebu stratégie práce s publikom budeme

			zdôrazňovať pri implementácii opatrenia 10 ako súčasť strategických materiálov pre každú inštitúciu.
135, ods. 4	Medzi odporúčania by som zaradil aj vytvorenie sekundárnej infraštruktúry (najmä v knižniciach, univerzitách, osvetových strediskách), prostredníctvom ktorej by bolo možné zdigitalizované objekty propagovať, či organizovať vzdelávacie podujatia, ktoré by verejnosť upozornili na ich existenciu	Aktívne používanie digitálnych obsahov verejnosťou nie je možné bez primeranej „osvetovej“ činnosti. Je nutné spoznať nie iba samotné obsahy, čo sa často predpokladá, no rovnako tak je potrebné sa zoznámiť s danou platformou (priateľskosť jej dizajnu je nevyhnutným parametrom, ktorý je tu nutné zdôrazniť).	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ Súhlasíme, že výstupy digitalizácie je potrebné lepšie propagovať a tiež, že prezentačné platformy majú rezervy v užívateľskej prívetivosti. V súčasnosti sa pripravuje stratégia digitalizácie, v ktorej bude zahrnutý ako dôležitý ukazovateľ využívanosť (teda nie len koľko objektov bolo zdigitalizovaných, ale aj to, koľko užívateľov s nimi interagovalo).
137, ods. 3	Medzi odporúčania by som zaradil tiež povinnosť organizácii zariadených MK zapájať sa do výskumných projektov v spolupráci s univerzitami a SAV.	Výstupom výskumných projektov predmetných organizácii chýba interdisciplinarita (výskumné kapacity sú veľmi úzko špecializované a často vedecky bezvýznamné, či zamerané na rutinné úlohy – archivácia, dokumentácia alebo inventarizácia) a konfrontácia s akademickým prostredím.	PRIPOMIENKA ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ S pripomienkou súhlasíme, no v súčasnosti nemáme potrebné dáta o počte spoluprác, ktorými by sme podložili tvrdenie o ich nedostatku. Budeme mať tento podnet na pamäti pri nastavovaní ukazovateľov.

CELKOVÉ HODNOTENIE:

Záverečnú správu výdavkov na kultúru pokladám za zlomový a zásadný dokument, ktorý búra mnohé mýty, legendy a nepodložené dohady o pozícii kultúry v rámci slovenskej spoločnosti. Dáva dobrý základ pre ďalší výskum špecializovaný na jednotlivé oblasti umenia, kultúry, či kultúrneho dedičstva. Predložené množstvo opatrení má potenciál k tomu, aby sa pri ich aplikácii a realizácii v politickej rovine posunulo umenie a kultúra na súčasnú európsku úroveň.

Z formálnej stránky pokladám dokument za dostatočne zrozumiteľný, ktorý pomerne neprehľadnú oblasť kultúry prehľadne predstavuje. Zámery, ktoré sú v úvode deklarované sú naplnené, aj keď vezmem do úvahy

pripomienky, ktoré som uviedol vyššie. Pokiaľ ide o zdroje a zber dát, pripomienky, ktoré zazneli pri prvej verzii tohto dokumentu, boli zapracované. Príklady dobrej praxe z iných krajín boli veľmi dobre zvolené a môžu byť vhodným inšpiratívnym zdrojom, hoci ich mohlo byť pokojne aj trochu viac.

Pokiaľ ide o alternatívne riešenia pri jednotlivých opatreniach, dokument príliš sústreďí na výdavkovú časť (aj keď nemôžem povedať, že by analýza príjmov v dokumente absentovala). Podľa mňa by celému materiálu pomohlo, ak by sa mohol trochu viac sústreďiť aj na stranu zvýšenia dopytu po kultúrnych produktoch, čo by pomohlo priniesť viac prostriedkov do kultúry (budovanie, rozširovanie a udržiavanie publika pri mnohých odporúčaniach chýbajú, na čo vyššie aj upozorňujem).

Rovnako v dokumente chýba rozsiahlejšia analýza odmeňovania v kultúre, pracovných podmienok a nedostatku odborných kapacít, ktoré by dokázali túto oblasť kvalitatívne pozdvihnúť. A napokon, v analýze mi chýbala samostatná časť venovaná pozícii umelcov, či umelkýň, kde by boli štruktúrovane popísané výdavky na jednotlivcov v umení a kultúre. Samozrejme, súčasťou takejto kapitoly by boli aj odporúčania k tomu, aby sa podarilo zdefinovať nástroje k vytvoreniu udržateľnej kariéry pre tvorcov/kyne, ktorí majú ambíciu pôsobiť na umeleckej scéne ako individuálni umelci/kyne.

S materiálom sa určite bude dať pracovať ako s argumentačným nástrojom, ktorý nemá v oblasti kultúry obdobu, preto je jeho prínos nesporný. Určite napomôže hľadaniu k riešeniu, ktoré nebudú postavené iba na základe pocitov, či záujmov nejakej lobistickej skupiny, či účelovo vytvorené. Čo zvlášť oceňujem, neprináša iba čiastkové riešenia, ale vychádza z komplexnej predstavy o fungovaní kultúry, kde jednotlivé zložky do seba komplementárne zapadajú a vzájomne sa ovplyvňujú.

SCHVÁLIŤ^{*5}:

odporúčam

neodporúčam

podpis recenzenta

Súhlasím* s uvedením svojho mena ako mena recenzenta v recenzovanej publikácii:

ÁNO

NIE

Súhlasím* so zverejnením tohto pripomienkovacieho hárka:

ÁNO

NIE

⁵ Hodiace sa označte krížikom.